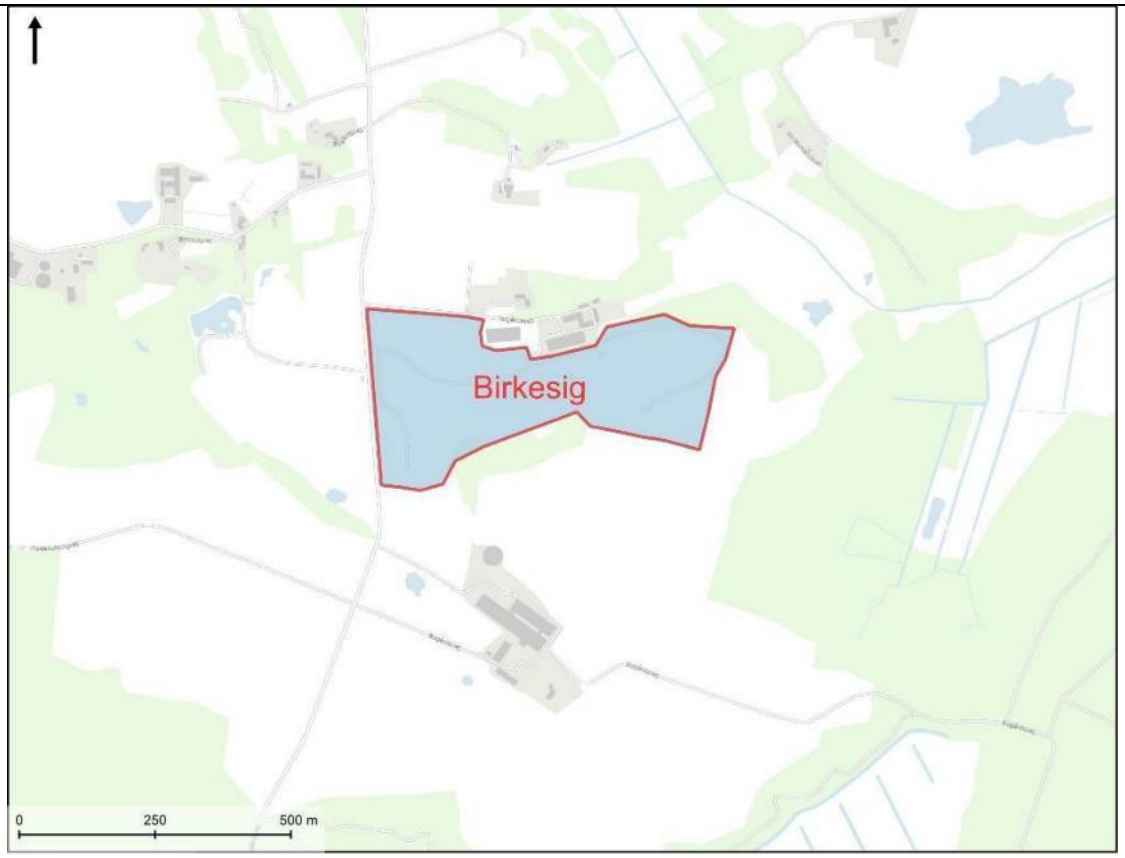
Vognmandsfirmaet Gert Svith A/S

Kortlægning af markfirben og strandtudse i Birkesig grusgrav

17-12-2025

Kortlægning af markfirben og strandtudse i Birkesig grusgrav

Vognmandsfirmaet Gert Svith A/S

Projektnummer:	22001049
Dato:	17-12-2025
Rådgiver:	WSP Danmark
Projektleder	Lasse Jeremiassen Gregersen
Udarbejdet af:	Nathalie Skytte Johnsen
Kvalitetssikret af:	Keld Mortensen
Godkendt af:	Rasmus Bang

WSP Danmark A/S
WSP.com

Indhold

1 Baggrund 3
2 Metode 4
2.1 Strandtudse 4
2.2 Markfirben 4
3 Resultater 5
3.1 Strandtudse 5
3.2 Markfirben 6
4 Vurdering 11
4.1 Strandtudse 11
4.2 Markfirben 11
4.3 Konklusion 11
5 Referencer 12

1 Baggrund

Vognmandsfirmaet Gert Svith A/S har ansøgt Region Midtjylland om forlængelse af tilladelse til erhvervsmæssig indvinding af råstoffer på et 14,2 ha stort areal, i råstofgraveområdet Glatved V. Mere præcist drejer det sig om matr.nr. 18 Balle By, Rosmus i Syddjurs Kommune (se Figur 1.1). Råstofgraveområdet er udlagt i Region Midtjyllands Råstofplan 2020 og er reserveret til indvinding af sand, grus og sten. Der indvindes aktivt på det meste af det ansøgte areal, og det ansøgte er dermed en forlængelse af det nuværende indvindingsprojekt.

Da der er registreret fund af markfirben 180 m nord for og strandtudse 2,2 km nordøst for det ansøgte areal, har indvinder Vognmandsfirmaet Gert Svith A/S anmodet WSP om at udføre undersøgelser af forekomster af strandtudse og markfirben indenfor det ansøgte areal. Notatet her er afrapportering af den feltindsats, der har haft til formål at kortlægge markfirben og strandtudse i råstofgraven.

Figur 1.1. Ortofoto over det ansøgte areal.

2 Metode

2.1 Strandtudse

Strandtudse er eftersøgt aktivt i henhold til den tekniske anvisning for overvågning af padder [1]. Denne anvisning foreskriver, at strandtudse skal eftersøges i medio april til medio juni, om aftenen/natten. Eftersøgningen sker ved lytning efter kvæk og samt en visuel optælling af individer med brug af lys.

I råstofgraven ved Birkesig blev strandtudse eftersøgt d. 23. april 2025 kl. 22.14, og d. 29. april 2025 kl. 21:53. Den første dato var der ingen regn, 9 grader og ingen vind, den anden gang var der 12 grader, ingen regn og let vind.

2.2 Markfirben

Markfirben er aktivt eftersøgt i henhold til den tekniske anvisning for overvågning af markfirben [2]. I henhold til den tekniske anvisning undersøges tilstedeværelse af markfirben på lokaliteter efter én af følgende måder:

1. Registrering af kønsmodne solbadende hanner og juvenile fra medio april til ultimo maj

2. Registrering af solbadende hunner fra primo juni til medio juli

3. Registrering af solbadende voksne dyr og juvenile i august til september

Hvis der ved den første besigtigelse i maj ikke registreres markfirben, men det samtidig ikke kan afvises, at der findes markfirben i området, skal besigtigelsen følges op af en eller flere besigtigelser som angivet i pkt. 2 og 3 ovenfor.

I området ved Birkesig blev tilstedeværelsen af markfirben undersøgt ved brug af metode 3, 1 og 2 henholdsvis, da undersøgelserne blev påbegyndt i 2024, og afsluttet i 2025.

Det ansøgte areal blev besøgt første gang d. 14. august 2024. Ved denne besigtigelse var temperaturen 23 grader, der var svag vind, og næsten skyfri himmel (skydække 1/8). Andet besøg blev udført d. 24. april 2025, hvor der var 17 grader, let vind og næsten skyfrit (skydække 2/8). Tredje besigtigelse skete d. 17. juni 2025, hvor det var 19 grader, med let vind og et udbredt skydække. som dog bestod af meget tynde skyer (6/8). Alle dage hvor besigtigelserne blev udført, var vejrforholdene for eftersøgning af markfirben optimale, da det i den tekniske anvisning anbefales at foretage feltarbejde i solrigt evt. delvist skyet vejr, med lufttemperaturer på 15-22 ^{o}C [2].

Udover registrering af individer, blev råstofgravens egnethed som yngle- og rasteområde også vurderet, med henblik på at kunne vurdere om projektets gennemførelse vil have betydning for den økologiske funktionalitet for markfirben i området.

3 Resultater

3.1 Strandtudse

Der blev ved undersøgelserne ikke registreret strandtudse i området. Den estimerede naturtilstand for strandtudse i området blev vurderet som værende god. Nærmeste fund af strandtudse er 2,2 km nordøst for det ansøgte areal i år 2004 (Obs. ID. 1678561), hvor der blev registreret 2 kvækkende hanner. De næst-nærmeste observationer af arten ligger over 15 km fra det ansøgte areal.

I forhold til strandtudses levesteder og spredningsevner, beskrives disse således i Forvaltningsplanen for strandtudse [3]:

Som yngleområde foretrækker strandtudse lavvandede ofte temporære helt lysåbne vandsamlinger, hvor ynglen kan udvikles meget hurtigt i det varme vand. Miljøet i yngleområderne må gerne forstyrres regelmæssigt, idet haletudserne lever af døde alger, der er fastgjort på sandkorn og andre små partikler.

Råstofgrave som grusgrave, lergrave, kalk- og kridtgrave og stenbrud er gode levesteder for strandtudsen, fordi der, så længe gravene er aktive, hele tiden opstår nye, bare vandhuller samtidigt med, at den har gode muligheder for at søge føde på de sparsomt bevoksede arealer. Råstofgravene er dog typisk kun egnede levesteder, så længe der stadig indvindes i dem og i en periode herefter inden tilgroning. De fleste indlandsråstofgrave med bestande af strandtudse ligger i dag som isolerede øer. I sådanne områder er udveksling med dyr fra andre områder i praksis umulig, og bestandene af strandtudse er alene afhængig af tilstanden i råstofgravene.

Strandtudsens spredningsevne over en enkelt sæson er undersøgt i flere studier og angives til at være mellem 1.200-2.600 m som den maksimale distance.

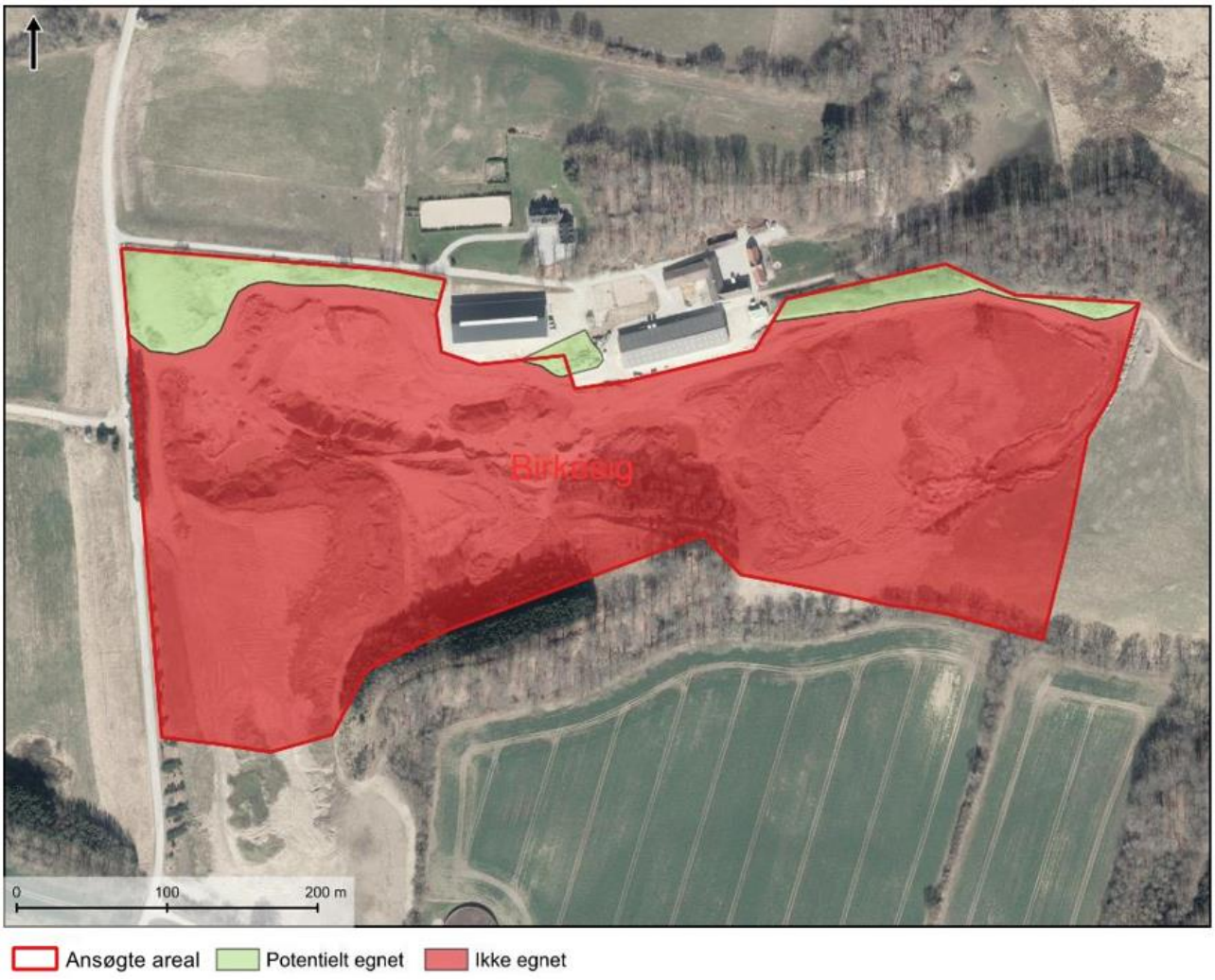
De to temporære vandhuller i råstofgraven (Figur 3.1), og råstofgraven i sig selv, passer udmærket på ovenstående beskrivelse af yngle- og levested for strandtudse.

Figur 3.1 Fotos af de to temporære vandhuller i råstofgraven.

3.2 Markfirben

Yngle- og rasteområder for markfirben kendetegnes ved, at de indeholder sydvendte skråninger med veldrænende, løse jordtyper, sparsom bevoksning, typisk lave urter eller et løst dække af græsser. Ved første besigtigelse i august 2024 kunne det konstateres, at den sydlige del af det ansøgte areal er uegnet for markfirben, da det ikke lever op til artens kriterier for yngle- og rasteområde (rød på Figur 3.2). Det skyldes, at skrænterne her er nordvendte, meget stejle, jordede og tilgroede med græsser (Figur 3.3). Der blev under besigtigelsen derfor fokuseret på den allernordligste del af det ansøgte areal (grøn på Figur 3.2).

Figur 3.2 Ortofoto med områder vurderet henholdsvist uegnet, henholdsvist potentielt egnet som levested for markfirben.

Figur 3.3 Foto eksempler af den nordlige del af råstofgraven.

Ved besigtigelserne blev der samlet set gjort seks fund af markfirben i området, heraf tre voksne hunner, to juvenile og en voksen han (Figur 3.4). Alle fem fund blev gjort på samme sydvendte skråning i den nordvestlige del af råstofgraven (Figur 3.5). Denne skråning er særdeles velegnet til arten, eftersom den lever op til artens krav, om sydvendte, sandede, solrige, skråninger, som er delvist tilgroet, med mange skjulesteder, her både i form af store sten, spredte buske og gamle banesveller (Figur 3.4).

Figur 3.4. Foto eksempel på fund af markfirben.

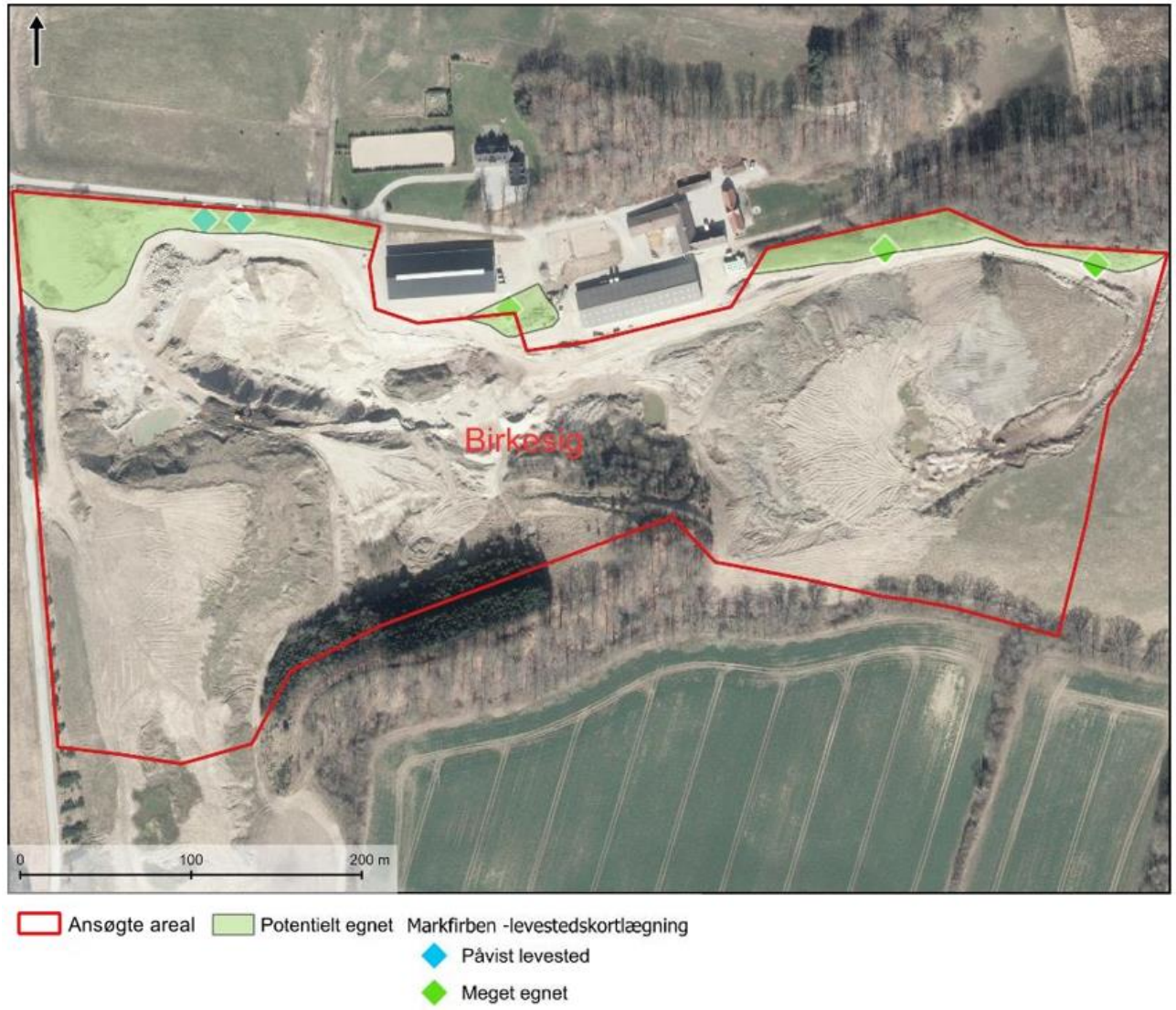

Figur 3.5 Fund af markfirben i råstofgraven.

Figur 3.6 Foto eksempler af den sydvendte skråning som optimalt levested for markfirben.

Udover skråningen med fund af markfirben, som derfor er et påvist levested for markfirben, er der i råstofgraven, tre andre meget egnede levesteder for arter. Alle tre ligger i den nordvestlige del af området (Figur 3.7). Det ene sted, er en sparsomst bevokset skrænt af sand, syd for bygninger nord for råstofgraven, det andet er en mindre skrænt op mod skovområdet, og det tredje består af en stor stenbunke helt mod øst (Figur 3.8).

Figur 3.7 Ortofoto af råstofgraven med anvisning af kortlagte levesteder for markfirben i området.

Figur 3.8 Foto af de tre meget egnede levesteder for markfirben i råstofgraven.

4 Vurdering

Jævnfør EU-habitatdirektivet[1] må der ikke gives tilladelser eller vedtages planer m.v., der kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for bilag IV-arter. Da yngle- og rasteområder kan bestå af et netværk af flere lokaliteter, hvis betydning afhænger af bl.a. årstid og populationsdynamik hos den art, der betragtes, kan der anlægges en bredere forståelse af yngle- og rasteområder – princippet om økologisk funktionalitet. Ved økologisk funktionalitet vurderes netværket af lokaliteter som ét samlet. En skade på et levested et sted i netværket kan således afværges ved at fremme kvaliteten af levestederne andetsteds i netværket. Forudsætningen er, at den økologisk funktionalitet i et yngle- eller rasteområde kan opretholdes på mindst samme niveau som hidtil.

4.1 Strandtudse

Ved besigtigelserne blev der, trods generelt gode observationsforhold, ikke observeret individer af strandtudse indenfor det ansøgte areal.

Afstanden til nærmeste fund af arten, ligger i indenfor, men i den høje ende af artens spredningsevne. Derudover er nærmeste fund af arten meget gammelt, og det er ikke sikkert at der overhovedet er en bestand på det fundsted i dag.

På baggrund af manglende fund i råstofgraven, stor afstand til nærmeste fund og den lange periode siden nærmeste fund blev registreret, vurderes strandtudse ikke at have en bestand i råstofgraven. Der er derfor ikke risiko for påvirkning af artens yngle- eller rasteområder, ved forsat råstofindvinding i råstofgraven.

4.2 Markfirben

Som det fremgår af resultaterne af besigtigelserne, er den nordvestlige del af råstofgraven i Birkesig påvist som et egnet levested for markfirben, hvor der vurderes at være en større livskraftig bestand. Langs den nordlige del af graven, centralt og mod øst, findes egnede levesteder, som der i dag ikke vurderes at blive anvendt af markfirben.

Den resterende del af det ansøgte areal, er uegnet som levested da der kører store maskiner, og skråningerne er ustabile og uden tilgroning og skjulesteder. Derudover er de nordvendte og derfor ikke varme nok. Denne del af det ansøgte areal tilbyder ikke de nødvendige mikroklimatiske og strukturelle forhold som markfirben kræver af sine yngle- og rasteområder.

Hvis den nordlige del af råstofgraven (jf. Figur 3.2 og Figur 3.7), friholdes fra råstofindvinding, vurderes der ikke at ske en påvirkning af yngle- eller rasteområder for markfirben. Det betyder at den økologiske funktionalitet for markfirben vurderes at kunne opretholdes på mindst samme niveau som hidtil ved forlængelse af indvindingstilladelsen indenfor det ansøgte areal, såfremt den nordlige del af området udlades fra det ansøgte indvindingsareal.

4.3 Konklusion

Der forekommer ikke andre bilag IV-arter i området. Fortsættelse af råstofindvinding i området, vurderes således ikke at skade yngle- og rasteområder for bilag IV-arter, hvis den nordlige del friholdes for råstofindvinding.

[1] Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter

5 Referencer

[1] B. Søgaard, L. C. Adrados og K. Fog, »Overvågning af padder,« 09 06 2011. [Online]. Available: https://ecos.au.dk/fileadmin/ecos/Fagdatacentre/Biodiversitet/TAA17Padder_v.2.pdf.

[2] O. R. Therkildsen, B. Søgaard og L. C. Adrados, »Overvågning af markfirben Lacerta agilis,« *TA. nr.: A16 vs. 2,* p. 6, 11 10 2019.

[3] L. C. Adrados, »Forvaltningsplan for strandtudsen. Beskyttelse og forvaltning af strandtudse, Epidalea calamita og dens levesteder i Danmark,« Miljø- og Fødevareministeriet, Naturstyrelsen, 2015.

[4] P. Ravn, »Forvaltningsplan for markfirben. Beskyttelse og forvaltning af markfirben, Lacerta agilis, og dets levesteder i Danmark.,« Miljø- og Fødevareministeriet, Naturstyrelsen, 2015.